

Demokratian kriisi

Mitä demokratia merkitsee modernissa yhteiskunnassa?

DEMOKRATIAN EDELLYTYKSIÄ	MITÄ DEMOKRATIA VAATII TOIMIAKSEEN?
VAPAAT VAALIT	<ul style="list-style-type: none"> - monipuoluejärjestelmä - yleinen äänioikeus
KANSALAISTEN PERUSOIKEUDET JA VAPAUDET	<ul style="list-style-type: none"> - hyvä koulutuksen ja lukutaidon taso - taloudellinen vakaus - sananvapaus, lehdistönvapaus ja kokoontumisvapaus - vapaa kansalaistoiminta
ENEMMISTÖN VALTA JA VÄHEMMISTÖJEN OIKEUDET	<ul style="list-style-type: none"> - ihmisten yhdenvertaisuus lain edessä - yleiset ja yhtäläiset kansalaisoikeudet - henkilökohtaiset vapaudet, kuten uskonvapaus - kansalaiset voivat valita edustajansa ajamaan etujaan
PERUSTUSLAILLINEN HALLINTO	<ul style="list-style-type: none"> - hallinto perustuu lakeihin, ei mielivaltaan - hallinnon läpinäkyvyys - päätökset ja lait vaativat enemmistön hyväksynnän - kansalaiset kokevat vallan legitiimiksi eli oikeutetuksi - vallan jakaminen, esimerkiksi vallan kolmijako-oppi

7. Diktatuurien aika

- I ms:n jälkeistä aikaa leimasivat Euroopassa demokratian murentuminen ja totalitaariset hallinnot
  - Äärioikeisto
    - Italian fasismi
    - Saksan kansallissosialismi/natsismi
    - Espanjassa kenraali Francon diktatuuri
  - Äärivasemmisto
    - Neuvostoliitossa kommunistisen puolueen ja Stalinin diktatuuri
- demokratian murenemistä monissa muissakin maissa
  - esim. Viro
- äärioikeistolaisia liikkeitä
  - Suomessakin Lapuan liike

Demokratian kriisi

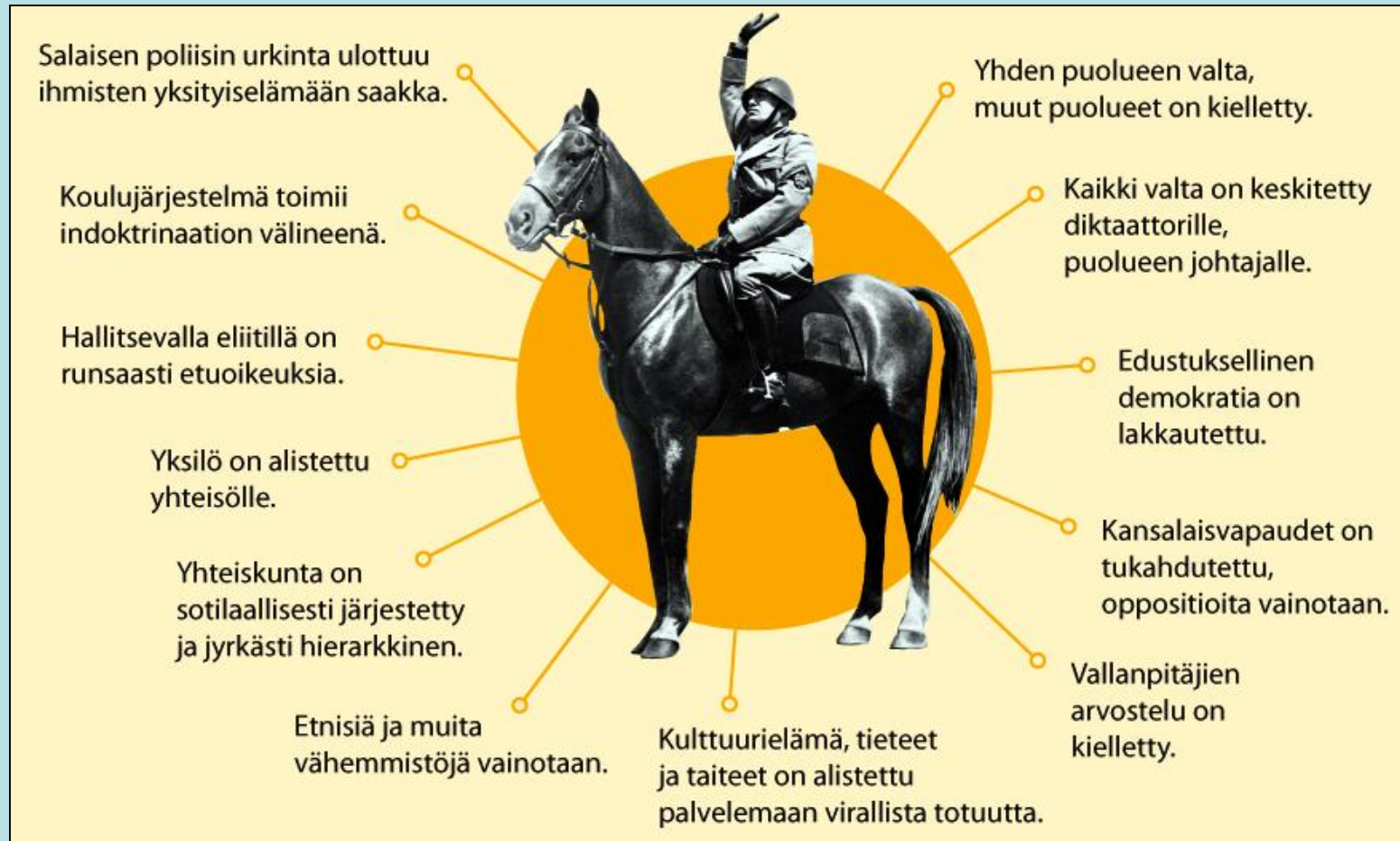
- I ms:n jälkeistä aikaa leimasivat Euroopassa demokratian murentuminen ja totalitaariset hallinnot
  - Italian fasismi
  - Saksan kansallissosialismi
  - Espanjassa kenraali Francon diktatuuri
  - Neuvostoliitossa kommunistisen puolueen ja Stalinin diktatuuri
- demokratian murenemistä monissa muissakin maissa
  - esim. Viro
- äärioikeistolaisia liikkeitä
  - Suomessakin Lapuan liike

Totalitarismi

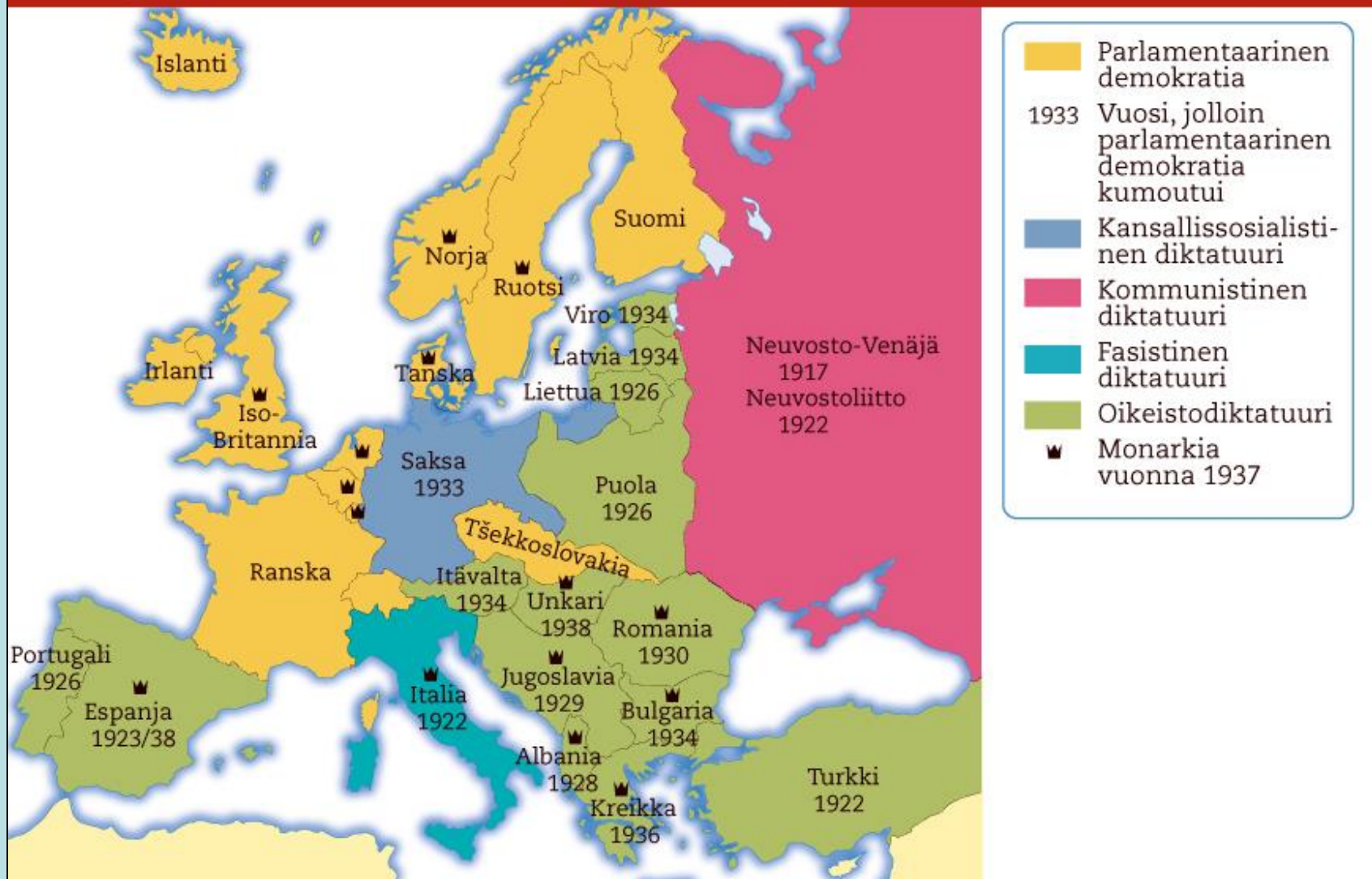
- (engl. total=täysin, kokonaan)

=> **Valtio asettaa kansalaisensa täydelliseen ja kaikenkattavaan kontrolliin kaikilla elämän alueilla, niin julkisilla kuin yksityisillä.**

Totalitarismin tunnusmerkkejä

Euroopan diktatuurit maailmansotien välillä

Kirjoita!

Kommunistinen Neuvostoliitto

- **Neuvostoliiton yhden puolueen ja Stalinin diktatuurissa alettiin rakentaa kommunismia.**
- **Stalinin hallinto sai hirmuvallan piirteitä. ("puhdistukset")**
  - **Kilpailijat raivattiin tieltä**
    - **Esim. Trotski**
  - **Upseeristosta merkittävä osa teloitettiin.**
  - **vankileirien saaristoksi sanottu pakkotyölaitosten verkosto**
  - **Vähemmistökansallisuuksia vainottiin.**
  - **Stalinin ajan uhrien määräksi arvioitu yli 10 miljoonaa.**

- **Samaan aikaan luotiin Stalin-kultti, jonka mukaan hän oli koko kansakunnan Isä Aurinkoinen.**
- **Myös propagandan ja sensuurin avulla suljettiin toisinajattelijoiden suut.**

Weimarin tasavalta (Saksa)

- Saksa oli I ms:n jäljiltä sekasortoisessa tilassa
  - Saksan keisarikunta hajosi
- Saksa julistettiin tasavallaksi
  - Weimarin tasavalta
- kommunistit koettivat kaapata vallan 1919
- kotiutetut I ms:n veteraanit pitivät rauhansopimuksen velvoitteita häpeällisinä

- Jättiläisinflaatio koetteli Saksaa vuosina 1922 – 23.
  - valuuttaudistus
- Vuoden 1929 pörssiromahduksesta alkanut lama iski myös Saksaan.
- Tyytymättömyys ja katkeruus johtivat monissa maissa poliittisten ääriliikkeiden, kuten fasismin ja kansallissosialismin suosion kasvuun.

Kuvan lapset leikkivät arvottomiksi muuttuneilla setelitukoilla.

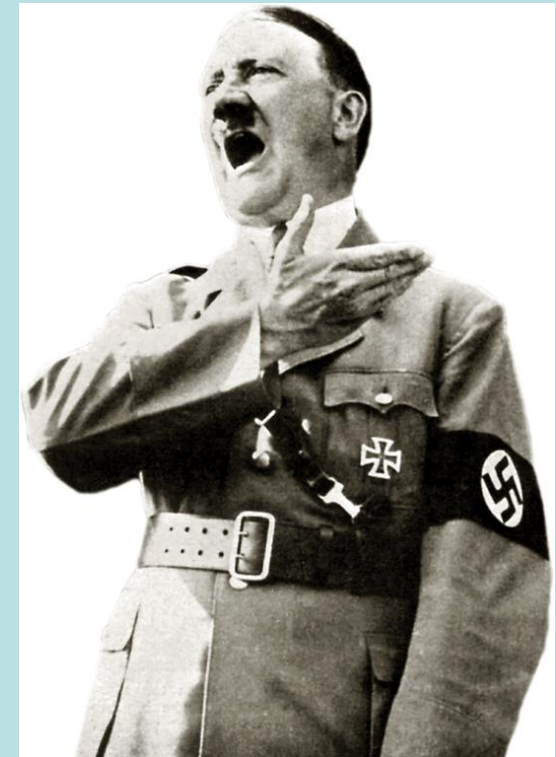
Italian fasismi

- Benito Mussolini perusti fasistipuolueen
  - kommunismia vastaan
  - mustapaidat
- Mussolini nousi valtaan
  - ”Il Duce”, johtaja
- Video puheesta:

Saksan kansallissosialismi

- kansallissosialismi sai vaikutteita Eurooppaan 1800-luvulla levinneestä antisemitismistä (= juutalaisvastaisuus) ja Italian fasismista
- Huom! Kansallissosialismi EI OLE sosialismia, vaan kyse on sosialismin ja kommunismin vastaisesta aatteesta.

- Hitler organisoi Münchenissä vallankaappausyrityksen 1923
  - vankeustuomio
- taustalla Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue NSDAP (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*)

- Hitlerin vankilassa kirjoittama kirja Taisteluni (Mein Kampf) toi hänen ajatuksensa julkisuuteen
- Hitlerin ideologia oli kiihkoisänmaallista, kommunismin ja demokratian vastaista. Sitä leimasivat johtajavaltaisuus, väkivaltaisuus ja rotuoppi.

Hitlerin politiikan tavoitteet:

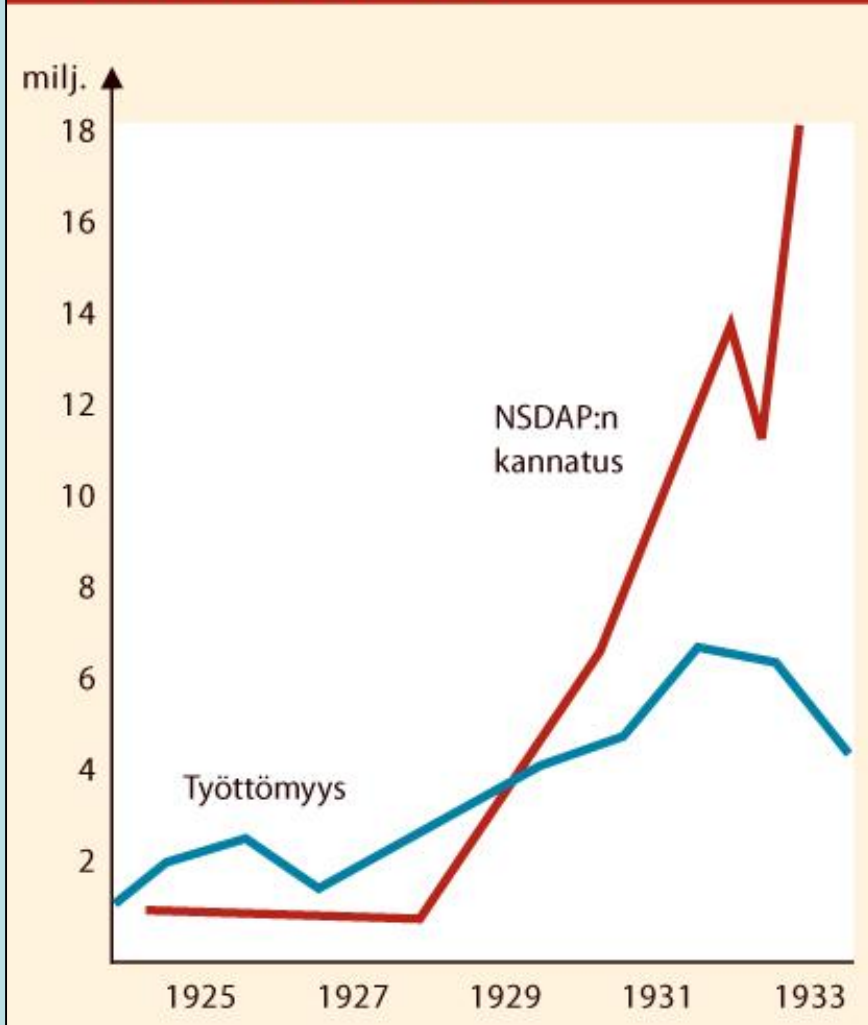
1. Versailles`n rauhan korjaaminen
2. Saksalaisten yhdistäminen samaan valtakuntaan
3. Elintilaa idästä
4. Arjalaisten herruus

Perustele väite: "Hitler ja natsit nousivat valtaan Saksassa täysin laillisesti".

- ✓ Natsipuolue sai laillisesti toimitetuissa, demokraattisissa vaaleissa äänestäjiltä tuen ja toimi Saksan valtiopäivillä.
- ✓ NSDAP:sta tuli suurin puolue 1932.
- ✓ Vuoden 1933 alussa presidentti Hindenburg nimitti Hitlerin valtakunnankansleriksi, mikä oli lainmukainen toimenpide.
- ✓ 1933 valtiopäivät täysin laillisesti hyväksyi ns. valtalain, jonka nojalla hallitus sai oikeuden säätää lakeja – valta oli laillisesti siirtynyt natsien johtamalle hallitukselle ja valtiopäivät oli luopunut siitä.

Saksan kansallissosialismi

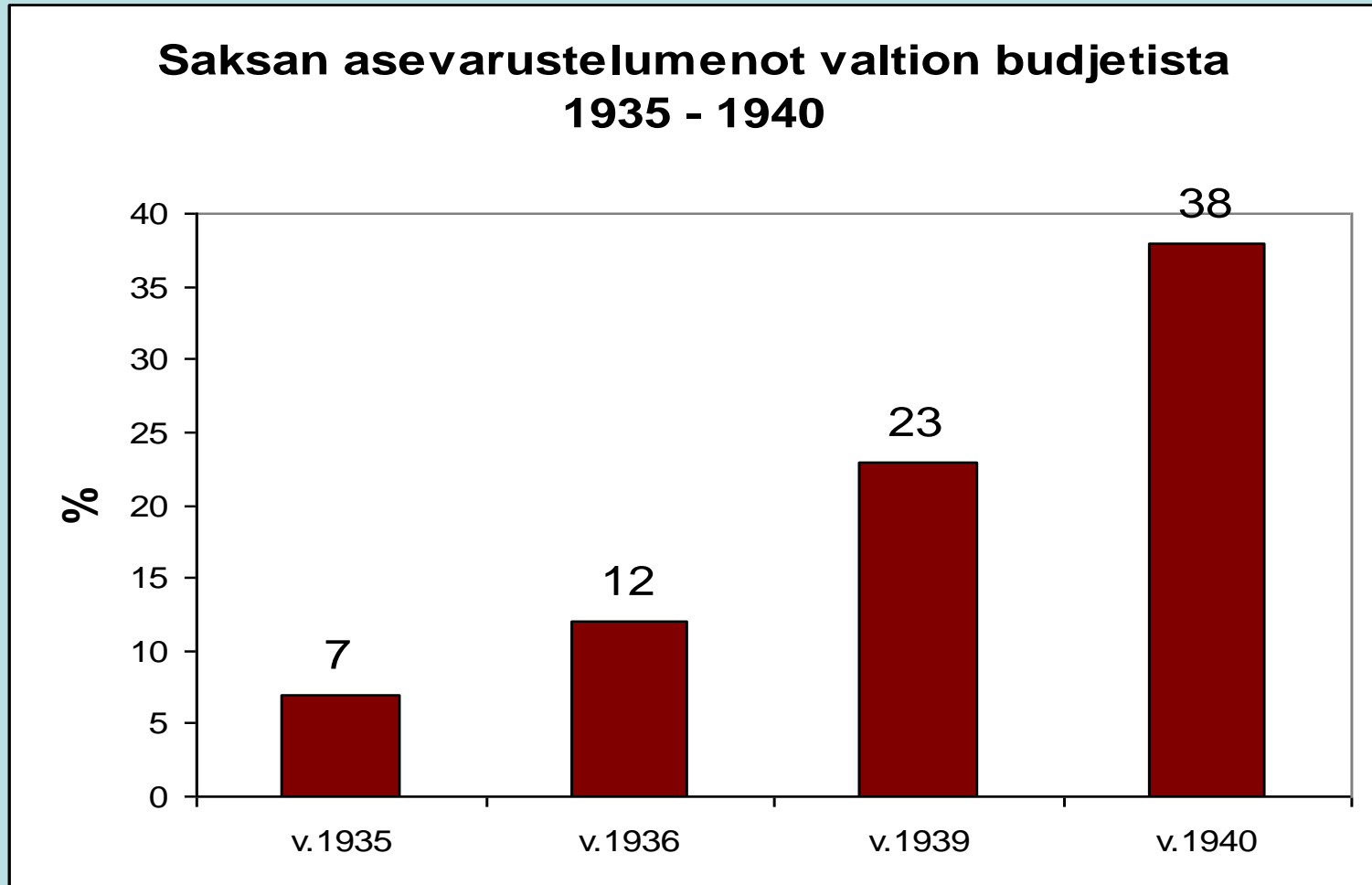
*Työttömyys ja NSDAP:n kannatus
Saksassa 1924–1933*

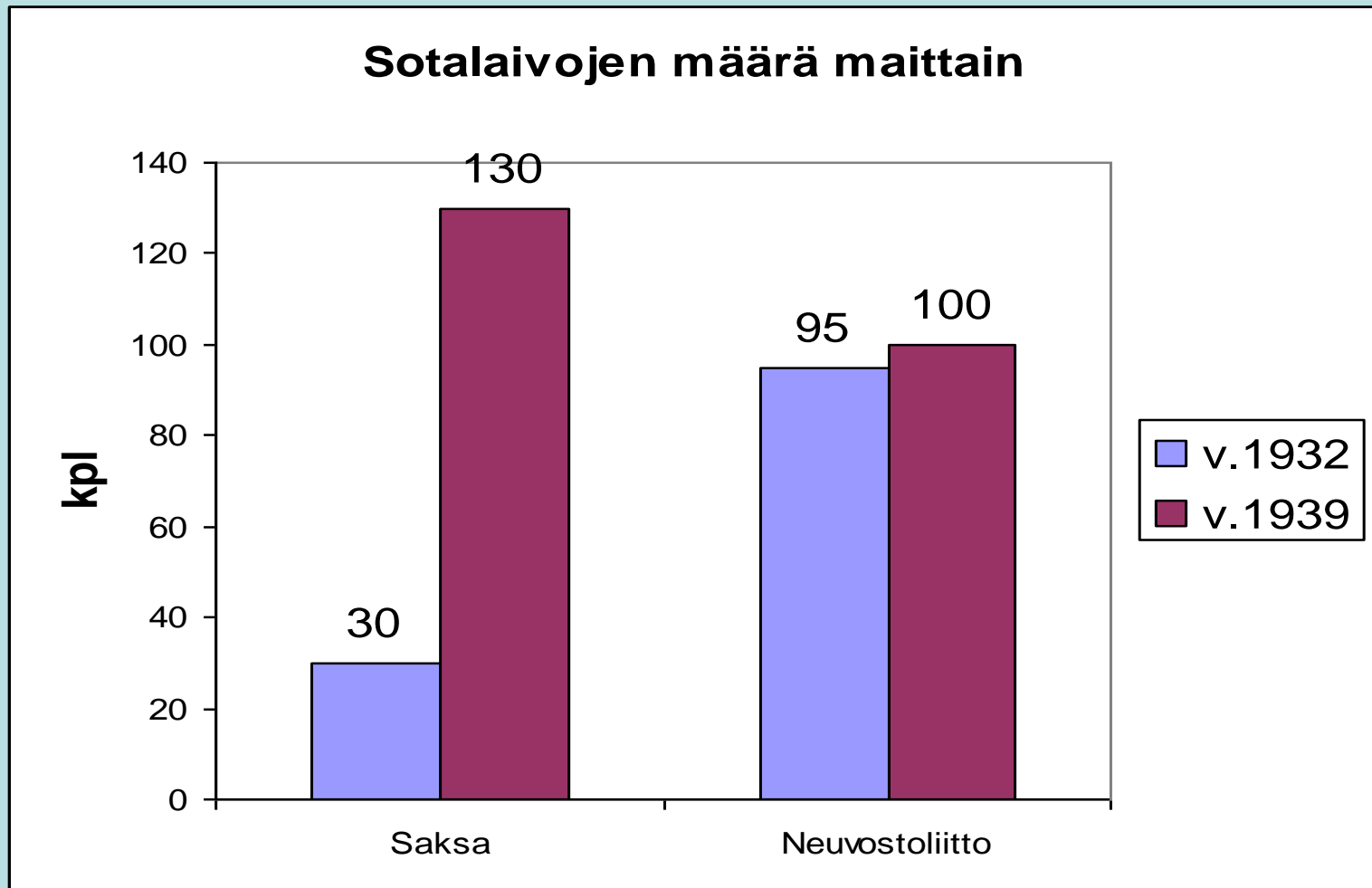
- Natsipuolue ja Hitler nousivat valtaan 1930-luvun alun vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.
- Erityisesti työttömyys vaivasi Saksan Weimarin tasavaltaa.

Mitä voidaan lukea NSDAP:n kannatuslukujen ja työttömyyslukujen käyristä?

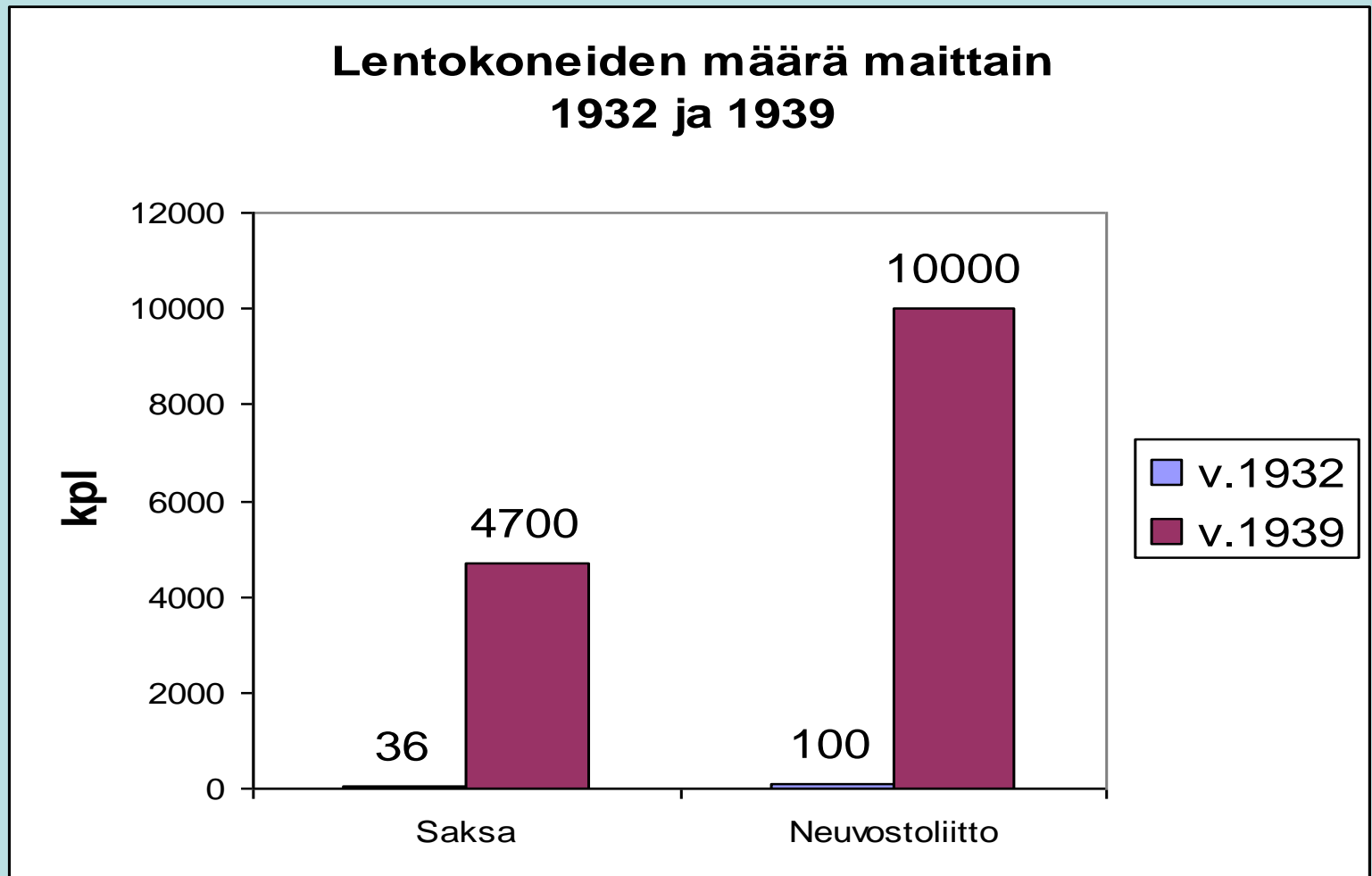
Saksa varustautuu

Saksa varustautuu

Saksa varustautuu

Hitlerin ja natsipuolueen vallan vaiheet

1932	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kansallissosialistisesta puolueesta tulee valtiopäivien suurin puolue.
1933	<ul style="list-style-type: none"> ■ Presidentti Hindenburg nimittää Hitlerin valtakunnankansleriksi eli hallituksen päämieheksi. ■ Valtiopäivät luovuttaa lainsäädäntövallan hallitukselle. ■ Muut puolueet kielletään. Juutalaiset ja vasemmistolaiset kansanedustajat vangitaan. Saksasta tulee kansallissosialistisen puolueen diktatuuri.

Hindenburg nimittää Hitlerin valtakunnankansleriksi (oik.), juutalaisten vainot alkavat.

1934

- Hitler lakkauttaa presidentin viran, valtionpäämiehenä hänen virallinen arvonimensä on "Johtaja ja valtakunnan-kansleri".
- Natsit miehittävät virkakoneiston, armeijan, poliisin ja oikeuslaitoksen.
- Natsit ottavat haltuunsa tiedotusvälineet, koulut ja yliopistot sekä kansalaisyhteiskunnan järjestöineen.
- Natsipuolueen sisäiset vastustajat likvidoidaan.

Natsit järjestivät Nürnbergin puoluepäivät vuosina 1923-1938. Kuva on vuodelta 1938, jolloin teemana oli Suur-Saksa.

Yleisötapahtumat olivat usein näytösluonteisia spektakkeleita.

1935

- Saksa aloittaa sotilaallisen varustautumisen.
- Juutalaisilta viedään kansalaisoikeudet.

**1936
–38**

- Saksa ottaa haltuunsa Reininmaan, Itävallan ja Sudeetti-Saksan.

1939

- Saksa aloittaa hyökkäyssodan.

1945

- Saksan kolmas valtakunta kärsii toisessa maailmansodassa täydellisen sotilaallisen tappion. Jäljelle jää raunioitunut Saksa.

